

Трусова Н.В., д.е.н., проф.
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного;
Гривківська О.В., д.е.н., проф.
Європейський університет

ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОЇ БІЗНЕСУ

В статті розглянуто потенціал фінансової безпеки, який формує систему фінансового захисту життєво необхідних інтересів суб'єктів аграрного бізнесу. Доведено важливість формування сукупної величини потенціалу фінансової безпеки, яка здатна мобілізувати реальні та приховані можливості фінансових ресурсів в обмеженому часовому періоді, для подолання невизначеності функціонування суб'єктів аграрного бізнесу. Виокремлено індикатори інтенсивності та ефективності використання фінансових ресурсів. За допомогою індикативного системного аналізу розроблено модель стабільного рівня потенціалу фінансової безпеки за чистим прибутком. Модель є адекватною та дозволяє в умовах обмеженості вибору джерел формування та розподілу фінансових ресурсів визначити ймовірність процесу використання потенціалу фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу на регіональному рівні.

Ключові слова: потенціал, фінансова безпека, фінансові ресурси, фінансове забезпечення, сільське господарство, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. За умови фінансової нестійкості, економічних протиріч та об'єктивної неминучості процесів і явищ виникають передумови та потреби в джерелах формування фінансової безпеки сільського господарства, чому притаманна специфічність взаємовідносин з фінансовими інститутами для посилення напрямів інвестиційної діяльності, покращення безпечного середовища функціонування аграрних підприємств. Поряд із цим, фундаментальні основи сучасної фінансової думки не дозволяють ставити крапку в дослідженні стану нераціонального управління фінансами та фрактальності проблемних зон потенціалу фінансової безпеки суб'єктів господарювання, з огляду на посилення залежності держави від боргових зобов'язань.

Необхідно зазначити, що важливість фінансових процесів у сільському господарстві України узгоджується з міжнародними зобов'язаннями та збалансовується через специфічні інтереси всіх суб'єктів перерозподільчих відносин, які можуть виконуватись лише за умови синергетичного ефекту чинників формування фінансової безпеки та їх взаємозв'язку із продовольчою, бюджетною, інвестиційною, борговою безпекою, а також безпекою кредитно-фінансової сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція формування фінансової безпеки сільського господарства у контексті фінансової діяльності суб'єктів аграрного бізнесу розглядається зарубіжними вченими W. Coleman, G. Skogstad, M. Atkinson [20], B. Fergie [21], C.-H. Ling, H.-L. Yang, D.-Y. Liou [22], W. Moyer, T. Josling [23], M. Petrick [24], – як регулююча функція розвитку господарюючих суб'єктів із обґрунтуванням принципів захисту їх життєдіяльності; О. Жидяк [6], В. Корнеєвим [8], Т. Кузенко [10], – як оцінювання розподільчого рівня фінансового забезпечення галузі та стратегія фінансової безпеки аграрних підприємств в регіонах.; О.І. Барановським [1], М. Єрмошенко [7], Н. Давиденко [17], Н. Прокопенко [12], С. Фрунза [18], В. Цибок [19], – як пріоритетність забезпечення національних

та індивідуальних інтересів суб'єктів шляхом подолання фінансових суперечностей, формування ефективного капіталу та державного контролю за його використанням, формування макро- та мікрофінансової стабільності.

На жаль, проблематика формування потенціалу фінансової безпеки суб'єктів агробізнесу, за сучасних умов, проявляється в умовах змін структури фінансування (зростання кредиторської заборгованості на протигагу користуванню кредитами), зниження конкурентоспроможності галузі та послаблення позицій аграріїв у формуванні продовольчої безпеки, незважаючи на зростання прибутковості основної діяльності.

Метою дослідження є розробка моделі формування потенціалу фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу, враховуючи диспропорції та ризики відтворювального процесу фінансового забезпечення галузі.

Виклад основного матеріалу. З позиції зовнішнього середовища, потенціал фінансової безпеки сільського господарства формує систему фінансового захисту життєво необхідних інтересів суб'єктів агробізнесу (гарантованість продовольчої безпеки у довгостроковому періоді) за рахунок відтворювального рівня фінансового забезпечення (джерел формування фінансових ресурсів). Проте під час зростання тиску зовнішньоекономічної дестабілізації в країні важелі й інструменти фінансового механізму розвитку економіки призводять в дію генеруючий механізм потенціалу фінансової безпеки галузей сільського господарства, призупиняючи таким чином прояв ризику і економічну депресію аграрних підприємств.

На початковому етапі поширення зовнішньоекономічної дестабілізації ризик виявляється у тому, що швидко погіршується ситуація фінансового забезпечення і скорочуються обсяги кредитних ресурсів. Дестабілізація фінансового забезпечення призводить до скорочення притоку фінансових ресурсів у сільському господарстві та масового вилучення раніше здійснених інвестицій. Наслідком скорочення кредитних ресурсів стає посилення вимог до стану і надійності позичальників, що спричиняє зниження кредитоспроможності аграрних підприємств, як найбільш ризикових, зростання кредитних ставок, що ще більше ускладнює залучення суб'єктами позикових джерел формування фінансових ресурсів.

Зниження кредитоспроможності аграрних підприємств у період найбільшого посилення впливу ризику, з одного боку, та здорожчення кредитів, з іншого, призводить до обмеженості обсягів залучення коштів і виникнення ризику фінансування [2].

Нестача фінансових ресурсів, у свою чергу, призводить до ризику платоспроможності й проявляється в нездатності придбати у потрібному обсязі поточні активи та активи, на які нараховується знос. Поряд із цим скорочуються інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів у сільському господарстві [9]. Результатом вищезазначених процесів є скорочення доходів і погіршення результатів діяльності аграрних підприємств, що провокує ризик прибутковості, а надалі, внаслідок нестачі фінансових ресурсів на поновлення діяльності наступного виробничого циклу, призводить до посилення ризику платоспроможності.

Іншим варіантом прояву впливу ризику на потенціал фінансової безпеки сільського господарства є результат дестабілізації грошового ринку і посилення інфляційних процесів. Найбільш очевидним шляхами його мінімізації є зниження монетаризації активів суб'єктів аграрного бізнесу (рис. 1). Цей феномен відомий у практиці під назвою «втеча у реальні активи». Оскільки вартість реальних активів по мірі росту інфляції зростає, а наявність власних джерел фінансових ресурсів, які можуть знецінитися, мінімізована, то така «втеча» дійсно допомагає уникнути значних втрат. Проте, у разі застосування суб'єктами цього захисного механізму порушується оптимальна структура формування фінансових ресурсів, що унеможливує прибутковість сільськогосподарського виробництва і спричиняє ризик формування активів.

Відсутність грошових коштів ускладнює розрахунки з постачальниками, кредиторами, працівниками і призводить до ризику платоспроможності аграрних підприємств. В

кінцевому рахунку знижується маневреність власних джерел формування фінансових ресурсів і дестабілізаційні прояви посилюються. Крім того, акумулювання надмірного обсягу власних оборотних активів вимагає збільшення фінансових витрат на їх зберігання, що обумовлює збитки, втрати тощо, насамкінець призводить до виникнення ризику прибутковості.

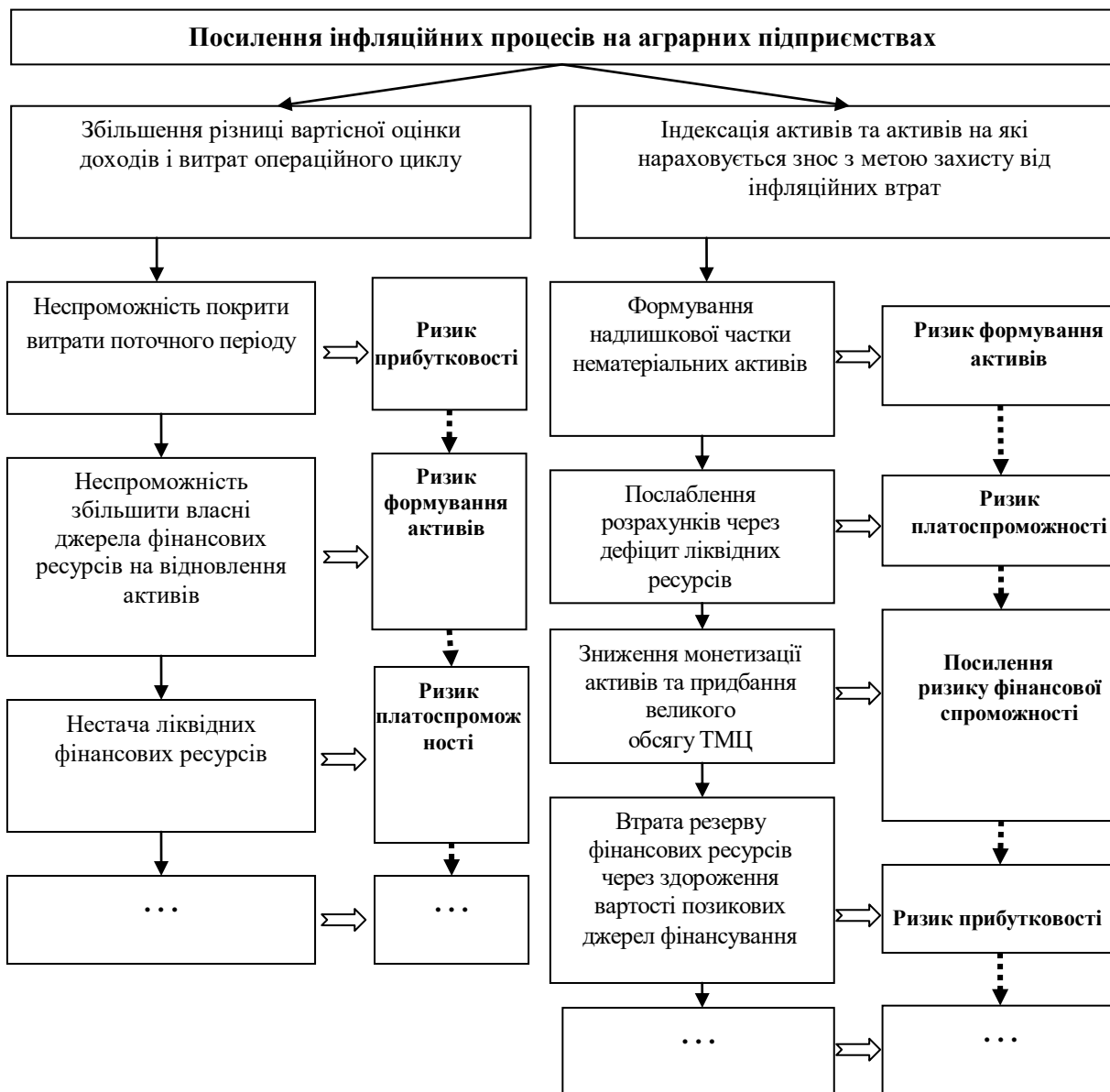

Рис. 1. Прояв впливу дестабілізації грошового ринку та посилення інфляції на потенціал фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу (розробка автора [16])

Потенціал фінансової безпеки аграрних підприємств формує кореляційну узгодженість аграрної та фінансової політики країни, забезпечує загальні та специфічні принципи реалізації державної політики у сфері зміцнення економічного розвитку країни. До перших включають пріоритет прав і свобод людини та громадянина; пріоритет забезпечення національних інтересів; законність, єдність тощо; до других, – подолання фінансових суперечностей і збалансування індивідуальних та загальнодержавних інтересів, формування ефективного розподілу фінансових ресурсів і капіталу та державного контролю за їх використанням, формування макро- та мікрофінансової стабільності [15].

Дослідження рівня потенціалу фінансової безпеки аграрних підприємств базується на здатності протидіяти ризикам в сільському господарстві та передбачає комплексність дослідження фінансового забезпечення, що має проводитись у двох напрямках. Перший напрям дослідження пов'язаний із вивченням зовнішніх загроз безпечного середовища функціонування суб'єктів агробізнесу у контексті аналізу їх фінансового стану та виникнення ризиків. Другий напрям дослідження покликаний оцінити регіональні аспекти безпечного середовища функціонування суб'єктів агробізнесу, визначити індикатори їх фінансової стійкості, незалежності, прибутковості, ліквідності в довгостроковій перспективі та ризики функціонування, враховуючи територіальні особливості їх розташування [16].

Здійснення другого напрямку аналізу пов'язане з оцінюванням рівня потенціалу фінансової безпеки суб'єктів агробізнесу в регіоні. Оскільки територіальне розташування відіграє визначальну роль в ефективності функціонування суб'єктів, то процеси фінансового забезпечення в регіоні більш істотно впливають на фінансові результати господарювання, ніж весь комплекс фінансових відносин в середині підприємств [3].

Динаміка досліджуваних показників (інтенсивності використання фінансових ресурсів та джерел фінансування; ефективності використання фінансових ресурсів та джерел фінансування; ризиків фінансування; інтенсивності фінансових процесів та фінансового забезпечення) підтверджує детермінованість фінансового забезпечення сільського господарства (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка фінансового забезпечення сільського господарства України*(розраховано за даними [11; 13; 14])*

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Показники інтенсивності використання фінансових ресурсів та джерел фінансування							
Оборотність фінансових ресурсів	0,72	0,68	0,70	0,93	1,06	1,04	1,15
Оборотність джерел фінансування	0,34	0,34	0,29	0,31	0,30	0,38	0,35
Індекси оборотності фінансових ресурсів	1,00	0,94	1,03	1,32	1,14	0,98	1,11
Індекси оборотності джерел фінансування	0,50	1	0,85	0,97	0,96	0,90	0,92
Порівняльний індекс індикаторів інтенсивності фінансових ресурсів	0,50	0,51	0,71	0,82	0,85	0,91	0,98
Порівняльний індекс індикаторів інтенсивності використання джерел фінансування	0,51	0,54	0,51	0,47	0,32	0,34	0,29
Показники ефективності використання фінансових ресурсів та джерел фінансування							
Рентабельність використання фінансових ресурсів	9,65	5,45	5,71	11,62	11,51	21,02	7,47
Рентабельність фінансування	2,03	1,84	2,28	5,07	6,76	11,53	4,21
Індекси рентабельності використання фінансових ресурсів	2,14	0,56	1,05	2,04	0,99	1,83	0,36
Індекси рентабельності фінансування	1,80	0,91	1,24	2,22	1,33	1,71	0,37
Порівняльний індекс ефективності використання фінансових ресурсів	1,53	17,58	x	8,13	7,88	7,70	1,38
Порівняльний індекс ефективності фінансування	1,72	2,71	x	7,14	9,01	18,02	3,86
Показники ризиків фінансування							
Показники ризику фінансування	0,81	1,12	1,07	1,75	0,85	0,70	0,82
Індекси ризику фінансування	1,01	1,38	0,96	1,64	0,49	0,82	1,17
Порівняльний індекс ризиків фінансування	0,59	0,60	0,56	0,91	0,57	0,51	0,46
Показники інтенсивності фінансових процесів та фінансового забезпечення							
Індекси приросту фінансових ресурсів	1,18	1,42	0,49	1,16	1,11	1,08	0,93
Індекси приросту джерел фінансування	1,32	1,57	0,99	1,18	1,13	1,10	0,92
Порівняльний індекс інтенсивності фінансових процесів	0,91	1,46	0,85	1,17	1,37	1,24	1,26
Порівняльний індекс інтенсивності фінансового забезпечення	1,13	2,12	1,71	1,82	2,13	1,43	1,56

У будь-якому разі, на нашу думку, дестабілізаційні процеси та циклічні зміни у фінансовому забезпеченні сільського господарства України за умов інтенсивності і ефективного використання фінансових ресурсів є ускладненими у порівнянні з аналізом ризику фінансування.

Тому до фінансового забезпечення аграрних підприємств ми підходили не з позиції виявлення циклів фінансування, а з точки зору вивчення ефективності фінансових процесів галузі, а також визначення інтенсивності фінансового забезпечення господарюючих суб'єктів.

У контексті аналізу фінансового стану та вивчення зовнішніх загроз безпечного середовища функціонування суб'єктів агробізнесу, детальної уваги потребує коефіцієнтний аналіз потенціалу фінансової безпеки.

Так, за 2011-2018 рр. показник поточної ліквідності, який зріс майже в 4 разів, і, в середньому складає 0,697, підтверджує платоспроможність і фінансову стійкість на ринку аграрних підприємств [5].

Показник абсолютної ліквідності має тенденцію до стрімкого зростання (більш як в 2,5 разів), але його величина в середньому не перевищує оптимального рівня, і складає лише 10,8% покриття поточних зобов'язань в межах реальних фінансових ресурсів суб'єктів. Водночас, коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості суб'єктів аграрного бізнесу України збільшився на 30,7%, що підтверджує залежність суб'єктів від боргових зобов'язань, – на 1 грн кредиторської заборгованості припадає в середньому лише 0,07 грн дебіторської заборгованості. Показник забезпечення власними оборотними коштами за період дослідження зменшився на 27,8%. За останні чотири роки (2015-2018 рр.) він має тенденцію стрімкого гальмування (на 36,7%) через неефективне використання фінансових ресурсів. Проте його рівень є достатнім для формування стабільного потенціалу фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу.

Показник маневреності власного оборотного капіталу за 2011-2018 рр. прискорився більш як у 3,5 разів, тобто величина власного оборотного капіталу дозволяє сформувати та покрити в середньому 47,8% нестачі оборотних матеріальних запасів в операційному та фінансовому циклах суб'єктів аграрного бізнесу, забезпечуючи, таким чином, безпечне середовище функціонування останніх. Показник фінансової незалежності (автономії) за період 2011-2018 рр. зменшився на 19,2%, що свідчить про наявність загрози формування стійкого потенціалу фінансової безпеки через втрату реальних можливостей до забезпечення достатнього обсягу власних джерел фінансування та спроможності збільшувати їх величину.

Дослідження показників ділової активності суб'єктів агробізнесу України показало, що має місце негативна тенденція до зростання частки простроченої кредиторської заборгованості у загальному обсязі наданих кредитів – з 6,5% у 2012 р. до 12,7% у 2018 р. (рис. 2).

Рис. 2. Показники ділової активності суб'єктів агробізнесу України (розраховано за даними [5])

Крім того, за період 2011-2018 рр. відбулось зростання частки залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість на 31,5%, частки дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів на 24,5% та в структурі майна – на 12,1%.

Таким чином, зважаючи на загальну тенденцію циклічності дестабілізаційних процесів формування стабільного потенціалу фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу варто зазначити, що його стан значно погіршився через затяжну політично-економічну кризу, загострення боргової безпеки господарюючих суб'єктів та нераціональне управління фінансовими ресурсами, які є у розпорядженні останніх.

Рівень потенціалу фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу в регіоні з використанням показників ефективності (класична схема розрахунку – відношення прибутку до витрат) покладено в основу побудови узагальнюючого показника рівня потенціалу фінансової безпеки сільського господарства, розрахованого як середнє геометричне показників ефективності – факторів формування потенціалу фінансової безпеки галузі. З огляду на вагомість фінансових ресурсів, як фактора формування рівня потенціалу фінансової безпеки, вважаємо доцільним розглядати вплив складових показників фінансових ресурсів: ефективність використання готової продукції, ефективність дебіторської заборгованості, ефективність використання грошових коштів, їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій [4]:

$$IPFS = \sqrt[6]{E_{fp} \times E_{rd} \times E_c \times E_{tl} \times E_{stl} \times E_{gs}}, \quad (1)$$

де $IPFS$ – інтегральний рівень потенціалу фінансової безпеки аграрних підприємств в регіоні; E_{fp} – ефективність використання готової продукції; E_{rd} – ефективність дебіторської заборгованості; E_c – ефективність використання грошових коштів; E_{tl} – ефективність використання довгострокових кредитів банків; E_{stl} – ефективність використання короткострокових кредитів банків; E_{gs} – ефективність державної підтримки.

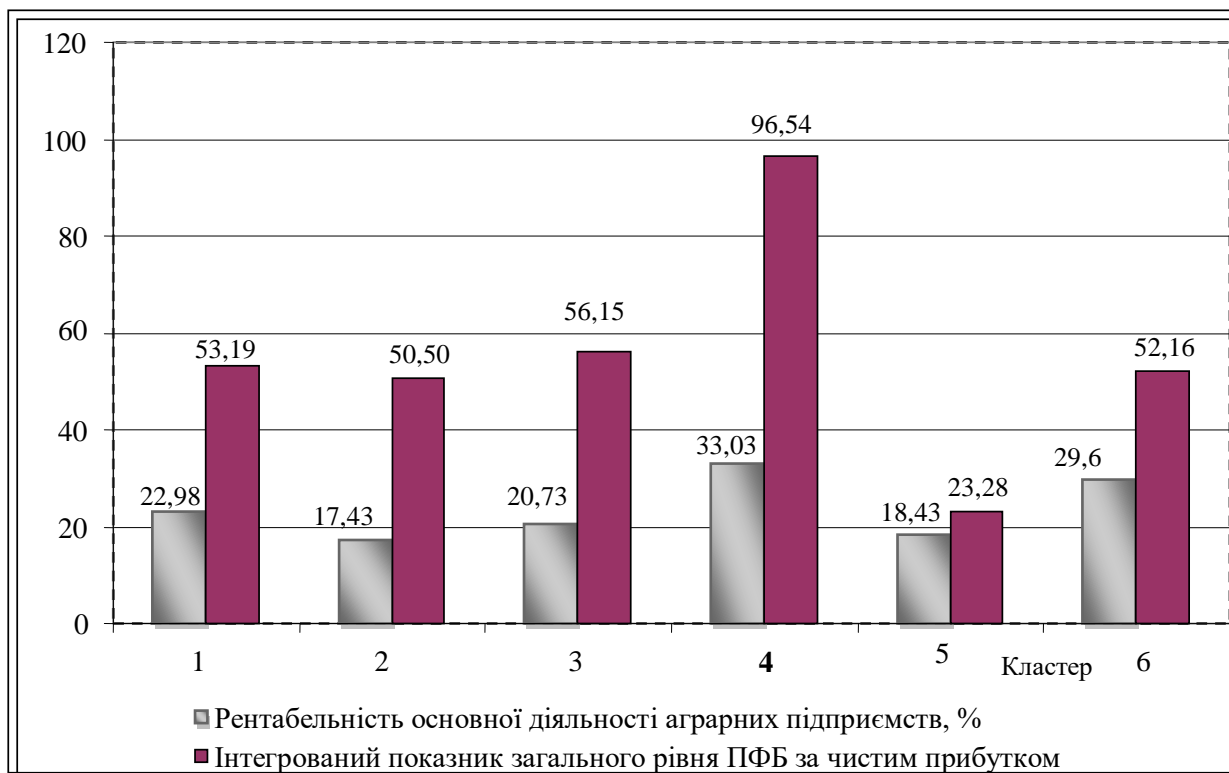

Рис.3. Еталонний рівень потенціалу фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу в регіоні України за чистим прибутком (власні розрахунки авторів)

Визначено, що зростання значення одного з факторів інтегрального показника викликає зростання іншого і навпаки. З аналізу факторів (фінансових показників) інтегрального рівня потенціалу фінансової безпеки суб'єктів агробізнесу в регіоні за чистим прибутком, за еталонний обрано кластер 4, де всі показники порівняно з кластером 6 є найвищими, правильність чого підтверджують дані рентабельності основної діяльності (рис. 3).

Результати проведено дослідження показали, що найсуттєвіший вплив з сукупності факторів справляє державна фінансова підтримка та обсяг довгострокових кредитів банків. Проте останній фактор представлений не тільки довгостроковими кредитними ресурсами, а й обсягами лізингових операцій, які є життєво необхідними джерелом фінансового забезпечення розвитку суб'єктів аграрного виробництва та сільського господарства в цілому.

Висновки. Таким чином, формування потенціалу фінансової безпеки аграрних підприємств відбувається в умовах стратегічного управління діяльності, що дає змогу ефективно адаптуватись до мінливого зовнішнього середовища, попереджуючи та нейтралізуючи небажані ризики та загрози, досягати стабільно позитивних фінансових результатів у довгостроковій перспективі. Виходячи зі стану функціонування галузі в Україні та орієнтуючись на тенденції розвитку світового аграрного ринку, вважаємо за доцільне потенціал фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу формувати на засадах агрегованої моделі стратегії управління фінансовими ризиками, стратегії управління структурою капіталу, стратегії управління фінансовими потоками та антикризової фінансової стратегії.

Зокрема, з боку держави необхідність стабілізації рівня потенціалу фінансової безпеки обумовлює: посилення внутрішнього перерозподілу фінансових ресурсів між суб'єктами ринку сільськогосподарського виробництва, шляхом реалізації державної політики фінансової підтримки сільського господарства; сприяння розвитку фінансових відносин підприємств через поширення лізингових послуг та інших альтернатив залучення фінансових ресурсів в сільське господарство; максимальне урахування ризику фінансування та інвестиційної діяльності галузі.

Список використаної літератури

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні - методологія оцінки та механізми забезпечення: монографія. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2004. 759 с.
2. Герасименко Н.А., Жеймонда О.В. Ризики в сільському господарстві з урахуванням регіонального аспекту. *Економіка АПК*. 2009. №9. С. 62–65.
3. Гривківська О.В. Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки сільського господарства. Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць / наук. ред. І. Г. Манцуров. Київ, 2010. Вип. № 4(107). С. 160–162.
4. Гривківська О.В. Фінансова безпека сільського господарства регіонів України. *Фінанси України*. 2011. № 7. С. 93–103.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 22.05.2019).
6. Жидяк О.Р. Проблеми вдосконалення механізму фінансування підприємницьких структур аграрної сфери. *Бізнес інформ*. 2013. №2. С. 139–141.
7. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: Київ. нац. орг.-екон.ун-т, 2001. 309 с.
8. Корнеєв В. Антикризові інструменти фінансової стабілізації. *Економіка України*. 2009. №12. С. 22–34.
9. Кузенко Т.Б., Сабліна Н.В., Литовченко О.Ю. Управління фінансовою безпекою підприємства: методичний аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 119–124.
10. Національний банк України. Офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 11.07.2019).

11. Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Харків: ВД «Інжек». 2003. 144 с.
12. Прокопенко Н.С., Лемішко О.О. Фінансова і податкова безпека підприємств аграрного сектора. *АгроСвіт*. 2009. № 18. С. 16–19.
13. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2017 рік. Київ: Державна служба статистики України, 2018.
14. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2018 рік. Київ: Державна служба статистики України, 2019.
15. Базаров Г.З., Беляев С.Г., Бельх Л.П. Теория и практика антикризисного управления. Москва: Закон и право, ЮНИТИ, 1996. 469 с.
16. Трусова Н.В. Дестабілізаційні процеси в системі забезпечення фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 2. URL: <http://www.global-national.in.ua>.
17. Фінансове забезпечення аграрного сектора: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія / за ред. Давиденко Н.М. Київ: НУБіП України, 2017. 454 с.
18. Фрунза С. А. Забезпечення інвестиційного розвитку аграрної сфери національної економіки. *Наукові праці КТЕУ. Економічні науки*. 2010. № 17. С. 1–7.
19. Цибок В. О. Бюджетна підтримка розвитку АПК з використанням механізму здешевлення кредитів. *Наукові праці НДФІ*. 2005. №3(32). С. 64–70.
20. Coleman W., Skogstad G., Atkinson M. Paradigm Shifts and Policy Networks: Cumulative Change in Agriculture. *Journal of Public Policy*. 1996. Vol. 16. P. 273–301.
21. Forgue B. Novellas approaches de la question des crises. *Rev fantasize de question*. Paris. 1996. № 108. P. 72–73.
22. Ling C.-H., Yang H.-L., Liou D.-Y. The impact of corporate social responsibility on financial performance: Evidence from business in Taiwan. 2009. Vol. 31. №1. P.56-63.
23. Moyer W., Josling T. Agricultural Policy Reform. Politics and process in the EU and US in 1990 s. *Alders hot*. 2002. P.79-80.
24. Petrick M. Empirical measurement of credit rationing in agriculture: a methodological survey, IAMO URL: <http://econpapers.repec.org/paper/zbwiamodp/14926.htm>.

REFERENCES

1. Baranovskij O. I. (2004) Finansova bezpeka v Ukrayini - metodologiya ocinki ta mehanizmi zabezpechennya [Financial Security in Ukraine - Methodology of Valuation and Mechanisms]. Київ.
2. Gerasimenko N.A., Zhejmonda O.V. (2009) Riziki v silskomu gospodarstvi z urahuvannjam regionalnogo aspektu [Risks in agriculture taking into account the regional aspect]. *APK economy*, (9), 62-65.
3. Grivkivska O.V. (2010) Teoretichni pidhodi do viznachennya finansovoyi bezpeki silskogo gospodarstva [Theoretical approaches to determining the financial security of agriculture]. *Forming Market Relations in Ukraine*, (4(107)), 160-162.
4. Grivkivska O.V. (2011) Finansova bezpeka silskogo gospodarstva regioniv Ukrayini [Financial security of agriculture in the regions of Ukraine]. *Finance of Ukraine*, (7), 93-103.
5. Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini (2019) [Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini]. Retrived from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Zhidiyak O.R. (2013) Problemi vdoskonalennya mehanizmu finansuvannya pidpriyemnickih struktur agrarnoyi sferi [Zhidiyak OR Problems of improving the mechanism of financing of agricultural enterprises]. *Business Inform*, (2), 139–141.
7. Yermoshenko M.M. (2001) Finansova bezpeka derzhavi: nacionalni interesi, realni zagrozi, strategiya zabezpechennya [Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy]. Kyiv: Kyiv. nat. org.-econ.un-t.

8. Kornyejev V. (2009) Antikrizovi instrumenti finansovoyi stabilizaciyi [Kornyejev V. Antikrizovi instrumenti finansovoyi stabilizaciyi]. *Ekonomika Ukrayini*, (12), 22–34.
9. Kuzenko T.B., Sablina N.V., Litovchenko O.Yu. (2010) Upravlinnya finansovoyu bezpekoju pidpriyemstva: metodichnij aspekt [Management of financial security of the enterprise: methodical aspect] *Visnik ekonomiki transportu i promislovosti*, (29), 119–124.
10. Nacionalnij bank Ukrayini. (2019) [National Bank of Ukraine. Official website]. Retrived from <http://www.bank.gov.ua/>
11. Kizim M.O., Zabrodskij V.A., Zinchenko V.A., Kopchak Yu.S. (2003) Ocinka i diagnostika finansovoyi stijkosti pidpriyemstva: monografiya [Assessment and diagnostics of financial stability of the enterprise: monograph]. Kharkiv: Inzhek.
12. Prokopenko N.S., Lemishko O.O. (2009) Finansova i podatkova bezpeka pidpriyemstv agrarnogo sektora [Financial and tax security of agricultural enterprises]. *AgroSvit*, (18), 16–19.
13. Statistichnij zbirnik «Silske gospodarstvo Ukrayini» za 2017 rik (2018) [Statistical collection "Agriculture of Ukraine" for 2017]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.
14. Statistichnij zbirnik «Silske gospodarstvo Ukrayini» za 2018 rik (2019) [Statistical collection "Agriculture of Ukraine" for 2018]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.
15. Bazarov G.Z., Belyaev S.G., Belyh L.P. i dr (1996) Teoriya i praktika antikrizisnogo upravleniya [The theory and practice of crisis management]. Moscow: Law and Law, UNITI.
16. Trusova N.V. (2015) Destabilizacijni procesi v sistemi zabezpechennya finansovogo potencialu silskogospodarskih pidpriyemstv [Trusova NV Destabilization processes in the system of ensuring the financial potential of agricultural enterprises]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, (2) Retrived from URL: <http://www.global-national.in.ua>.
17. Davidenko N.M. (2017) Finansove zabezpechennya agrarnogo sektora: vitchiznyanij ta zarubizhnij dosvid [Financial support of the agricultural sector: domestic and foreign experience]. Kyiv: NUBiP Ukraine.
18. Frunza S. A. (2010) Zabezpechennya investicijnogo rozvitku agrarnoyi sferi nacionalnoyi ekonomiki [Provision of investment development of agrarian sphere of national economy]. *Naukovi pratsi KTEU. Ekonomichni nauky*, (17), 1-7.
19. Cibok V. O. (2005) Byudzhetna pidtrimka rozvitku APK z vikoristannyam me-hanizmu zdeshevlennya kreditiv [Budget support for the development of agroindustrial complex with the use of the mechanism of cheaper loans]. *Naukovi pratsi NDFI*, (3(32)), 64-70.
20. Coleman W., Skogstad G., Atkinson M. (1996) Paradigm Shifts and Policy Networks: Cumulative Change in Agriculture. *Journal of Public Policy*, (16), 273–301.
21. Fogue B. (1996) Novellas approaches de la question des crises. *Rev fantasize de question*. Paris, (108), 72–73.
22. Ling C.-H., Yang H.-L., Liou D.-Y. (2009) The impact of corporate social responsibility on financial performance: Evidence from business in Taiwan. (31(1)), 56-63.
23. Moyer W., Josling T. (2002) Agricultural Policy Reform. Politics and process in the EU and US in 1990 s. Alders hot, 79-80.
24. Petrick M. (2005) Empirical measurement of credit rationing in agriculture: a methodological survey, IAMO Retrived from <http://econpapers.repec.org/paper/zbwiamodp/14926.htm>.

ТРУСОВА НАТАЛИЯ ВИКТОРОВНА, ГРИВКОВСКАЯ ОКСАНА ВАСИЛЬЕВНА. ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ. В статье рассматривается потенциал финансовой безопасности, который формирует систему финансовой защиты жизненно важных интересов субъектов аграрного бизнеса. Реализуется, что под давлением внешней среды могут измениться рычаги и инструменты финансового механизма, которые запускают потенциал финансовой безопасности сельского хозяйства, могут продолжаться или прекращаться проявления риска и экономическая депрессия предприятий. Важность формирования общей ценности

потенциала финансовой безопасности в регионе обусловлена его компонентом, который способен выполнять действия по мобилизации реального и скрытого потенциала финансовых ресурсов за ограниченный период времени, чтобы Преодолеть угрозы для безопасной среды функционирования субъектов агробизнеса. Выделен приоритет финансовой поддержки сельского хозяйства Украины по показателям интенсивности и эффективности использования финансовых ресурсов. Использован дифференцированный подход к кластеризации метода *k-medium* - показателей использования финансовых ресурсов как взаимозависимости факторов формирования совокупной величины потенциала финансовой безопасности субъектов аграрного бизнеса Украины. С помощью индуктивного системного анализа была разработана модель стабильного уровня потенциальных возможностей финансового обеспечения на основе чистой прибыли. Модель является адекватной, ее статистическое качество, значимость и надежность достаточны для формирования прогнозного уровня потенциальной финансовой безопасности сельскохозяйственных предприятий в регионе. Разработанная методология основана на компонентах защиты финансовой системы хозяйствующих субъектов в условиях ограничений выбора альтернативных источников формирования и распределения финансовых ресурсов, а также вероятности их использования.

Ключевые слова: потенциал, финансовая безопасность, финансовые ресурсы, финансовая поддержка, сельскохозяйственное финансирование, аграрные предприятия.

TRUSOVA NATALIA, GRIVKIVSKA OKSANA. FORMATION OF THE FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL BUSINESS ENTITIES. *The article deals with the potential of financial security, which forms the system of financial protection of vital interests of subjects of agricultural business. It is proved that under the pressure of the external environment, leverage and financial mechanism tools that trigger the potential of financial security of agriculture can change, risk manifestation and economic depression of enterprises continue or stop. The importance of forming the aggregate value of the potential of financial security in the region is due to its component, which is capable of performing actions to mobilize the real and hidden possibilities of financial resources in a limited time period, to overcome the threats to a safe environment for the functioning of subjects of agricultural business. The priority of financial support of agriculture of Ukraine according to indicators of intensity and efficiency of use of financial resources is singled out. A differentiated approach to the clustering of the *k-medium* method – indicators of the use of financial resources as interdependence of the factors of the formation of the aggregate magnitude of the potential of financial security of subjects of agricultural business of Ukraine was used. With the help of inductive system analysis, a model of a stable level of potential of financial security capacity based on net profit has been developed. The model is adequate, its statistical quality, significance and reliability are sufficient for forming the forecast level of potential of financial security of subjects of agricultural business of the region. The developed methodology is based on the components of the protection of financial system of economic entities in the conditions of the restrictions of the choice of alternative sources of formation and distribution of financial resources, as well as the likelihood of their use.*

Key words: potential, financial security, financial resources, financial support, agricultural finance, agrarian enterprises.